

प्रश्न १: गाळलेल्या जागी शब्द भरा

1. ऐक सदेवपणाचे लक्षण | रिकामा जाऊ नेदी एक क्षण | प्रपंचवेवसायाचे ज्ञान | बरे पाहे || (११-३-२४)
2. ज्या ज्याचा जो व्यापार | तेथे असावे खबरदार | दुश्चीतपणे तरी पोर | वेढा लावी || (११-३-१९)
3. या कारणे सावधान | येकाग्र असावे मन | तरी मग जेवता भोजन | गोड वाटे || (११-३-२१)

प्रश्न २ अ : सामान्य माणसाचे लक्षण :

आपला जगण्याचा हेतू काय हे सर्व सामान्य माणसे विसरत असल्याने त्यांचे सर्व आयुष्य कसे फुकट जाते हे समर्थ या ओव्यांमध्ये सांगत आहेत. लहानपणी काही समाजात नाही म्हणून वाया, तरुणपण उपभोगात तर वृद्धपण नाना व्याधींशी सामना करण्यात निघून जाते. विविध बाजूंनी येणाऱ्या संकटांचा सामना करण्यात आयुष्य खर्ची पडते. शेवटच्या काळात परमार्थाची आठवण येऊन काय उपयोग? ह्याला उपाय म्हणून आपला उद्देश माणसाला लवकर कळणे आणि त्या प्रमाणे परमार्थाची कास धरणे गरजेचे आहे. हे ज्याला कळत नाही तो 'आत्मघातकी' ('आत्माहारा') समाजवा.

प्रश्न २ ब : आळसाची निंदा :

सारखा आराम करणे, आळसात जीवन व्यतीत करणे हे कोणालाही सोपे वाटते. त्याने short term सुख मिळाल्यासारखेपण वाटते, पण त्याचे दीर्घकालीन फायदे होत नाहीत. उद्योगी माणसे सुखी असतात. आळस आल्याने प्रयत्न होत नाहीत, त्यामुळे यश मिळत नाही.

प्रश्न ३ अ : ओव्या लिहा :

1. जे आहे ते सारे देवाचे, अशी निश्चयाची वागणूक ठेवली असता, मनुष्याचा उद्वेग समूळ नष्ट होतो.

आहे तितुके देवाचे | ऐसे वर्तने निश्चयाचे | मूळ तुटे उद्वेगाचे | येणे रिती || (११-३-२८)

2. भोजन गोड लागावे यासाठी देखील मन एकाग्र असावे लागते.

याकारणे सावधान | येकाग्र असावे मन | तरी मग जेविता भोजन | गोड वाटे || (११-३-२१)

3. निदान यापुढे तरी विवेकाने वागावे आणि इहलोकपर सिद्धीस न्यावे.

तरी आता ऐसे नं करावे | बहुत विवेके वर्तावे | इहलोक परत्र साधावे | दोन्हीकडे || (११-३-९)

प्रश्न ३ ब : सविस्तर उत्तर लिहा :

या समासाचे प्रमुख सार हे प्रपंच आणि परमार्थ यांच्या महत्व विषयी आहे. सर्व सामान्य माणूस हा प्रपंचात बुडालेला असतो त्याला म्हातारपण येई पर्यंत परमार्थाची जाण नसते. त्याची त्याला गरज पण वाटत नाही. या उलट जे योगी

पुरुष असतात, पारमार्थिक जीवन जगणारे असतात त्यांना प्रपंचाकडे बघणे कमी पणाचे वाटते. समर्थांच्या मते हा either or चा भाग नसून हा both आहे. त्यांनी शिष्यांना हे सांगितले आहे की प्रपंच आणि परमार्थ ह्यांचा आयुष्यात balance असावा. In fact तुम्ही प्रपंच जर नीट करू शकत नसाल तर तुम्हाला परमार्थात पण यश येणार नाही हा विचार आहे. हे साध्य होण्यासाठी शिस्त पाहिजे. एक आखीव दिनक्रम पाहिजे. आळसाला स्थान नको. कर्म, भक्ती, ज्ञान यांचा समतोल असेल तर प्रपंच आणि परमार्थ या दोनीही गोष्टींना फायदा होतो. आपल्याला जे मिळाले आहे ते भगवंताचे आहे. त्याचे आपण फक्त trustee आहोत ही भावना ठेवली तर जीवन अलिप्त पाने जगता येते. सुखाने हुरळून जात नाही आणि दुःखाने खचायला होत नाही.

प्रश्न ४: आदर्श दिनक्रम:

सकाळी लवकर उठावे. तोंड धुवून वाचन-अभ्यास करावा. स्नान पूजा करून न्याहारीत फलाहार करावा. नंतर कामास-व्यवसायास जावे. कायम सतर्क असावे. रात्रीचे भोजन झाल्यावर चर्चा-वाचन करावे.

प्रश्न ५ : प्रश्नपत्रिका सोडवण्याची पद्धत :

1. प्रथमतः मी संपूर्ण समास वाचून घेतो. अर्थ समजावून घेतो. नंतर एखाद्या दिवशी (शनिवारी) प्रश्नपत्रिका सोडावयास घेतो. उत्तरे लिहिण्याच्या आधी पुन्हा एकदा समास वाचतो आणि मग एक एक प्रश्न समास refer करून सोडवतो.
2. स्वतंत्र टिपण करीत नाही. ह्या उत्तर पत्रिकांमधील मजकुरावरून समासाचे सार लक्ष्यात येईल असे वाटते.
3. ओविखालील अर्थाचे लगेच वाचन करतो. ओवीची भाषा मराठी असली तरी लगेच कळत नाही. न कळता पुढे जावत नाही म्हणून असे करतो.
4. हो. माझी उत्तरे माझ्या पत्नीस वाचावयास देतो. तिचाही हा अभ्यास informally चालू आहे. त्यामुळे तिला समासाची माहिती असते.
5. उत्तरपत्रिका पुन्हा लिहावीशी अजून वाटली नाही. उत्तरे परिपूर्ण नाहीत असे वाटते कधी पण खूप महत्वाचे बदल करावेसे वाटलेले नाही.